

مشارکت مردمی در توسعه راهبردی بافت فرسوده شهری (نمونه موردی: بافت فرسوده شهر داراب)

آرش بیگی

دهیار دهنو، زرین دشت، استان فارس، ایران

چکیده

بافت‌های فرسوده و قدیمی کشور که در اغلب موارد هسته اولیه و اصلی آن شهرها را تشکیل می‌دهند، از یک طرف جزو میراث فرهنگی و تاریخی آن شهرها محسوب شده و حفظ بهسازی کالبری و توانمندسازی عملکردی آنها اجتناب ناپذیر می‌باشد و از طرف دیگر اغلب این بافتها با گذشت زمان و عدم توجه و نگهداری مناسب دچار فرسودگی کاربردی و عملکردی می‌شود. در این صورت تحقق اهداف نوسازی، به عنوان اثر نهایی توسعه نوسازی بافت‌های فرسوده نیازمند آن است تا کلیه تلاش‌ها در این سمت جهت‌گیری و معنا دار شود. این مقاله پژوهشی با استفاده از داده‌هایی که از طریق پرسشنامه، مشاهده میدانی و مصاحبه با مردم، متخصصان و مدیران بافت فرسوده محلات شهر داراب گردآوری شده است و با استفاده از شیوه‌های آمار توصیفی - تحلیلی مورد ارزیابی و نتیجه‌گیری قرار گرفته است و با استفاده از مدل‌های QSPM-AHP-SWOT و با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌ها نتایج تحقیق نشانگر آن بوده که بود امکانات خدمات شهری و تأسیسات زیربنایی به تدرج سبب مهاجرت ساکنان بومی به مناطق دیگر شهر و از جمله توسعه‌های آماده‌سازی مذکور شده‌اند که امید است در آینده بتوان با استفاده راهبردها و راهکارهای مناسب، گرهی از گره‌های بافت فرسوده شهر داراب را گشود.

واژه‌های کلیدی: بافت فرسوده، مشارکت، شهرداری، بهسازی، برنامه راهبردی

۱. مقدمه

شهر امروز به عنوان یکی از عظیم‌ترین دستاوردهای فرهنگ و تمدن می‌باشد و در چند دوره گذشته رشد شهرنشینی و شهرگرایی در کشورهای درحال توسعه شتابان بوده است [۱]. به طوریکه در سال ۲۰۱۴ از کل جمعیت جهان ۵۴٪ در شهرها زندگی می‌کردند درحالیکه این رقم برای سال ۲۰۵۰ حدود ۷۰ درصد برآورد شده است [۲]. فرسودگی بافت که نتیجه فرسایش کالبدی، اجتماعی، و اقتصادی است به مرور محدوده‌ای از شهر را از چرخه حیات و زندگی شهری و شهروندی خارج کرده و در نهایت باعث هدر رفتن زمین در بخش‌های توانمند شهر می‌شود. این بافت‌ها از یکسو از طیف گسترده مشکلات کالبدی، عملکردی، ترافیکی و زیست محیطی رنج می‌برند و از سوی دیگر مهمترین پتانسیل شهرها برای استفاده از زمین جهت اسکان جمعیت، تأمین فضاهای باز خدماتی و نیز بهبود زیست محیطی محسوب می‌شوند. همچنین مشکلات کالبدی که بافت‌های قدیمی با آن روبرو هستند؛ فرسودگی شدید بناها، مشکلات مربوط به شبکه نامنظم در بافت، تراکم و پیوستگی اجزاء بافت، مسائل و مشکلات مربوط به نوع بناهای مسکونی، مسائل ناشی از مصالح به کاررفته و نحوه مرمت بناها و کمبود خدمات و تأسیسات و تسهیلات شهری و زیربنایی و غیره هستند که بافت‌های قدیمی شهرها را در پاسخگویی به نیازهای امروزه زندگی نارسا ساخته است.

در حال حاضر در کشور ایران بیش از ۶۷ هزار هکتار بافت فرسوده و ناکارآمد با جمعیت بیش از هشت و نیم میلیون نفر در ۳۸۳ شهر شناسایی شده است [۳]. فرسودگی شهری و بافت‌های فرسوده، مهمترین اولویتهای توسعه مدیریت شهری می‌باشد [۴]. بنابراین در سال‌های اخیر، مساله نوسازی بافت‌های فرسوده شهری بسیار مورد توجه مسئولین قرار گرفته است [۵]. تجربه نشان داده است که مدیریت بافت‌های فرسوده تنها در نوسازی فیزیکی و کالبدی آن خالصه نمی‌شود و اگر جنبه‌های اجتماعی-اقتصادی ساکنین اینگونه بافت‌ها نادیده گرفته شود قطعاً نتایج ناگواری به دست خواهد آمد. بنابراین برنامه ریزی در بافت‌های فرسوده شهری را مشکل نموده است. بر همین اساس مهمترین مساله در برنامه ریزی این شهرها، توجه به عامل انسانی و میزان مشارکت آنها در فرایند برنامه ریزی می‌باشد.

در این مقاله، شهر داراب به عنوان مکان مورد مطالعه قرار گرفته است. داراب یکی از شهرهای استان فارس و مرکز شهرستان داراب است. داراب با دیرینگی چند هزارساله در جنوب شرقی استان فارس ایران واقع است. فاصله شهر داراب تا شیراز ۲۴۵ کیلومتر است. داراب با شهرستان‌های نیریز، فسا، استهبان، جهرم، زرین‌دشت و لارستان در استان فارس و حاجی‌آباد در استان هرمزگان هم‌مرز است. داراب با ۷۰۲۳۲ نفر جمعیت در سال ۱۳۹۵، هفتمین شهر پرجمعیت استان فارس و سومین شهر پرجمعیت جنوب استان است.

بدین منظور به بیان اهداف و فرضیه‌های مقاله پرداخته می‌شود، اهداف تحقیق عبارتند از، بررسی نقش مشارکت‌های مردمی در سامان‌دهی بافت‌های فرسوده شهری داراب، شناسایی مشکلات ساختاری، کالبدی و مسائل و مشکلات موجود بافت فرسوده شهر می‌باشد. فرضیه‌های مقاله عبارتند از، بنظر می‌رسد، مشارکت مردم، باعث تسریع فرآیند بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهرداراب می‌شود. بنظر می‌رسد که وضعیت اقتصادی-اجتماعی ساکنان بافت فرسوده، عامل تاثیرگذار در فرسوده شدن این بافت‌ها بوده است.

در ادامه مقاله، به پیشینه تحقیق در بخش دوم و روش تحقیق در بخش سوم پرداخته می‌شود. در نهایت، در بخش چهارم، به نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات پرداخته می‌شود.

۲. پیشینه تحقیق

نخستین نگرش‌ها به بافت قدیمی در ایران، در سال ۱۳۵۰ در نخستین گردهمایی مرمت بناها و شهرهای تاریخی شکل گرفت که در آن، مساله حفاظت و مرمت شهرها و بناها به عنوان عامل موثر در توسعه کشور قرار گرفت. با توجه به اهمیت مسئله بافت‌های فرسوده، تحقیقات متعددی در جهان صورت گرفته است. در ادامه به شرح چند مورد از آنها پرداخته می‌شود.

در مقاله [۶]، سیاست بهسازی سه شهر آسیایی جاکارتا، هانوی و مانیل را مورد بررسی قرار داده است. حساسیت مدیران نسبت به ارزش میراث شهرسازی، میزان بودجه و توان مالی نهادهای شهری و میراث، و میزان حمایت مالی از ساکنان این مناطق، سه عامل تاثیرگذار بیان کرد.

در مقاله [۷]، به بررسی راهکارهای بهسازی بافت فرسوده در شهر آنکارا پرداخته است. نوسازی مناطق را، راهبردی جهت هویت بخشیدن به ساکنین مناطق و افزایش تجهیزات مورد نیاز شهروندان می‌داند.

عندلیب در کتابی با عنوان "اصول نوسازی شهری رویکردی نو به بافت فرسوده" به بررسی نظریه‌ها و تجربه‌های نوسازی از گذشته تا به امروز در سطح جهان و بررسی تجارب علمی در ایران پرداخته است [۸]. هدف این کتاب، تلاشی برای انجام حرکتی نو در جهت نوسازی و کمک به توسعه علمی و دانش نوسازی شهری با بکارگیری دانش و مدیریت امروزی می‌باشد. علاوه بر این، به مشارکت مردم در بیان نیازها و خواسته‌ها، احیای سکونت و ارتقای کیفیت زندگی، اطمینان مردم از عوامل دست‌اندر کار دولتی در امر نوسازی را ضروری بیان می‌کند.

ملک شاهی و همکاران در مقاله‌ای با عنوان "برنامه‌ریزی راهبردی به منظور بهسازی بافت فرسوده شهری در شهر بابل"، به بررسی بهسازی بافت فرسوده بابل پرداخته است و نشان داده‌اند که بافت‌های فرسوده مورد نظر، با کمبود زیر ساخت‌های فیزیکی مواجه می‌باشند [۹].

حیدری و همکاران به نوسازی بافت‌های فرسوده شهر داراب در راستای توسعه پایدار پرداختند [۱۰]. نتایج نشان می‌دهد، عدم توجه مسئولین و برنامه ریزان بافت فرسوده شهر داراب در طی دوره‌های زمانی خالی از سکنه و ساختمان‌ها تخریب و متروکه شده‌اند.

۳. روش تحقیق

این پژوهش از نظر روش انجام، توصیفی-تحلیلی می‌باشد. بررسی‌های اسنادی و همچنین مطالعات میدانی (مصاحبه و پرسشنامه) جهت جمع آوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز استفاده شده است. جامعه آماری در این تحقیق، شامل ساکنین بافت فرسوده محلات داراب (محلات لردویه، ریگ آباد، قلعه پایین) مورد مطالعه است. در این پژوهش جهت برآورد حجم نمونه، از روش کوکران استفاده شده است. ۱۰۰ خانوار به عنوان حجم نمونه انتخاب شده‌اند. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات و ارائه راهبردهای بهبود بافت فرسوده شهر داراب، از ماتریس تحلیلی سوات^۱ بهره گرفته شده است.

محدوده مورد مطالعه

محلات لردویه، ریگ آباد و قلعه پایین، محدوده مورد مطالعه این پژوهش بوده است. براساس سرشماری عموم و نفوس، ۱۷۰۰۰ نفر جمعیت داشته که این محلات به لحاظ بسیاری از شاخص‌های مورد ارزیابی، با محدودیت‌های قابل توجهی مواجه هستند.

^۱ SWOT

شاخص‌های شناسایی بافت‌های فرسوده محلات داراب

عرض کم معابر، تراکم بالای جمعیتی و ساختمانی، شرایط نامطلوب اقتصادی، بیکاری و فقر نسبی، شرایط نامساعد اجتماعی، امنیت ناکافی، شرایط نامساعد سکونتی و زیست محیطی محلات، فقدان تجهیزات محلات و فرسودگی زیر ساخت‌ها، از عواملی بوده که باعث شده این محلات، بافت فرسوده شهر را تشکیل دهند.

مبانی نظری پژوهش

بافت فرسوده: بافت فرسوده شهری به عرصه‌هایی از محدوده قانونی شهرها اطلاق می‌شود که به دلیل فرسودگی کالبدی، عدم برخورداری مناسب از دسترسی سواره‌ها، تاسیسات، خدمات و زیر ساخت‌های شهری، آسیب‌پذیر بوده است. این بافت‌ها به دلیل فقر ساکنان و مالکان امکان نوسازی خود به خودی را نداشته و سرمایه‌گذاران نیز انگیزه‌ای در آن را ندارد.

ویژگی عمومی بافت فرسوده

عمر ابنیه: ساختمان موجود در این گونه بافت‌ها، عمدتاً قدیمی هستند یا فاقد رعایت استاندارد بودن آنها، از ظاهر ساختمان قابل تشخیص است. ابنیه این بافت‌ها عمدتاً مقاومت در مقابل زلزله ندارند.

دانه‌بندی و تعداد طبقات: ابنیه مسکونی واقع در این گونه بافت‌ها، عمدتاً ریزدانه بوده و اکثر آنها یک طبقه بوده است. نوع مصالح: مصالح استفاده شده در این گونه بافت‌ها عمدتاً از انواع خشتی، آجر، آجر و آهن بدون رعایت اتصالات افقی، عمودی و فاقد استاندارد هستند.

وضعیت دسترسی: بافت‌های فرسوده که بدون طرح قبلی ایجاد شده، در اکثر موارد از ساختاری نامنظم برخوردار بوده و دسترسی‌های موجود در آنها عمدتاً پیاده هستند، به گونه‌ای که اکثر معابر آن، بن‌بست یا با عرض کمتر از ۳ متر بوده است.

مفهوم مشارکت

واژه مشارکت از حیث لغوی، به معنای درگیری و تجمع برای منظور خاص است. در مورد معنای اصطلاحی آن، بحث‌های فراوانی شده، ولی در مجموع می‌توان جوهره اصلی آن را درگیری، فعالیت و تاثیرپذیری دانست. با پذیرش جوهره، برخی از صاحب‌نظران مدیریت، این تعریف را برای مشارکت ارائه نموده‌اند، مشارکت، درگیری ذهنی و عاطفی اشخاص در موقعیت‌های گروهی است که آنان را برمی‌انگیزد تا برای دستیابی به هدف‌های گروهی، یاری داده و در مسئولیت کار شریک شوند. از دیدگاه علم مدیریت مشارکت عبارتی از پیوندی دوسویه، سازنده و سودمند میان دو نفر یا بیشتر بوده و بنا به تعریف سازمان ملل متحد مشارکت عبارت از دخالت دادن مردم در فرآیندهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، و فرهنگی است که بر سرنوشت آنان اثر می‌گذارد. در واقع مشارکت هنگامی تحقق می‌یابد که بی‌تفاوتی و بی‌مسئولیتی جای خود را به احساس وابستگی، هم‌سرنوشتی، مسئولیت‌پذیری بدهد.

تکنیک سوات

یکی از مناسب‌ترین فنون برنامه‌ریزی و تجزیه و تحلیل استراتژی، ماتریس سوات است. این ماتریس، ابزاری برای شناخت تهدیدها و فرصت‌های موجود در محیط خارجی یک سیستم، بازشناسی ضعف‌ها و قوت‌های داخلی آن به منظور سنجش وضعیت و

تدوین راهبرد مناسب برای هدایت و کنترل آن است. به طور مختصر می‌توان گفت که این تکنیک، ابزاری برای تحلیل وضعیتی تدوین راهبرد است و این امور از طریق: بازشناسی و طبقه‌بندی فرصت‌ها و تهدیدهای موجود در محیط خارج سیستم، بازشناسی و طبقه‌بندی قوت‌ها و ضعف‌های درونی سیستم، تکمیل ماتریس سوات و تدوین راهبردهای گوناگون برای هدایت سیستم در آینده صورت می‌گیرد. تهدیدها باید به شرح این موارد اقدام نمایند، شناسایی اصلی‌ترین نقاط قوت و ضعف و ایجاد ماتریس ارزیابی عوامل داخلی، شناسایی اصلی‌ترین فرصت‌ها، تهدیدها، تدوین راهبردها و راهکارها، اولویت‌بندی استراتژی‌ها.

با توجه به بیان ماتریس سوات در جدول (۱)، به بررسی ماتریس محلات در بعدهای مختلف اشاره می‌شود.

جدول ۱- ماتریس سوات محلات بافت فرسوده شهر داراب

حوزه مطالعاتی	نقاط قوت	نقاط ضعف	فرصت‌ها	تهدیدها
جغرافیایی و زیست محیطی	-وجود اراضی باغی و زراعی مرغوب در پیرامون شهر -بخش‌هایی از اراضی خالی موجود در محلات از قابلیت مناسب برای توسعه آتی برخوردار هستند.	تجمع زباله و هجوم موجودات موزی	امکان استفاده از اراضی بایر جهت استفاده برای ایجاد فضای سبز	عدم خدمت رسانی درست جمع آوری زباله‌ها
جمعیتی و اجتماعی	-کاهش نرخ بی‌سوادی در طی دهه گذشته -کاهش نرخ بی‌سوادی زنان در طی دهه گذشته	-بی‌اعتمادی مردم نسبت به مسئولین -سهم بالای جمعیت بالای ۶۵ سال و لزوم توجه به این گروه سنی	-امکان افزایش مشارکت مردمی و سهم کردن مردم در اجرای پروژه‌های درآمدزا -امکان استفاده از انگیزه و تمایل در نزد مردم جهت نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده -باروری به دلیل تقویت برنامه‌های تنظیم خانواده و توسعه بهداشت	-ورود مهاجران و احتمال بروز تنش‌های فرهنگی بین ساکنین و افراد تازه وارد -افزایش سهم جمعیت مهاجر به جمعیت مناطق و امکان بروز تضادهای اجتماعی ناشی از آن
اقتصادی	روش محصولات و تولیدات محلی	-عدم وجود مراکز گردشگری و توریستی -کمبود مراکز تجاری عمده	-امکان ایجاد بازار فروش محصولات محلی -امکان ایجاد نقش گردشگری در بافت‌های با ارزش تاریخی	-کاهش و از بین بردن رونق اقتصادی بازار باغات و زمین‌های زراعی موجود و تبدیل به مسکن و امکان ایجاد خدمات
کالبدی	-ارتباط محلات با یکدیگر که اساس سازمان‌دهی در دسترسی، در بافت قدیم	-فرسودگی بیش از حد برخی ساختمان‌ها و متروکه شدن برخی از	-تنوع فضای با ایجاد گشودگی‌ها، امکان استفاده از محل موجود تقاطع خیابان با گره‌های موجود که در این امر به رعایت سلسله مراتب در شبکه	-عدم رسیدگی به بافت قدم و تداوم خارج کردن ساختمان‌های اداری و خدماتی از آن بخش‌ها

	بر این استوار است.	آنها -بلا تکلیف بودنیعی از ساختمان های رها شده در بافت قدیم -بالا بودن عمر ساختمان ها	دسترسی ها کمک می کند.	
مدیریت شهری		کمبود ضوابط هدایت کننده در ساخت و سازه های شهری	تداوم فقدان مشارکت بین ارگانهای دولتی و شهروندان در جهت افزایش کیفیت فضاهای شهری	

جدول ۲- بررسی مشارکت مردمی در فرآیند بهسازی و نوسازی بافت فرسوده

مشارکت مردمی در بهسازی	فراوانی مورد مشاهده	فراوانی مورد انتظار	درجه آزادی	مقدار خی دو
زیاد	۱۶	۶/۷	۲	۱۹/۹
متوسط	۳	۶/۷		
کم	۱	۶/۷		
جمع	۲۰	۲۰		

۴. نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات

با توجه به بررسی های انجام شده، نتایج فرضیات به شرح زیر است:

۱- نحوه مشارکت مردم، باعث تسریع فرآیند بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهری می شود.

همان طور که در جدول ۲ مشاهده می شود، تاثیر مشارکت مردمی را در بهسازی و نوسازی محلات مورد مطالعه داراب نشان می دهد، بیشتر پاسخ گویان اظهار کرده که حاضر بوده در طرح بهسازی و نوسازی محلات همکاری لازم را داشته باشند؛ به این معنا که در صورت اجرای طرح نوسازی نظرات و مشارکت مردم سودمند بوده و می تواند روند طرح نوسازی را شتاب بخشد.

۲- وضعیت اقتصادی- اجتماعی ساکنان بافت فرسوده، از عوامل تاثیرگذار در فرسوده شدن این بافت ها بوده است. برای آزمون این فرضیه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده که در این آزمون، وضعیت اجتماعی- اقتصادی به عنوان متغیر مستقل و فرسودگی بافت به عنوان متغیر وابسته انتخاب شده است. براساس تحلیل نتایج نشان می دهد، بین وضعیت اجتماعی- اقتصادی ساکنان بافت، رابطه معناداری وجود دارد، بنابراین می توان نتیجه گرفته که هرچه قدر وضعیت اقتصادی ساکنان بافت بالا رود، فرسودگی بافت کمتر خواهد شد.

یکی از علل اصلی مشکلات بافت فرسوده، عدم انطباق بافت های فرسوده با نیازهای امروزی است. خصوصا از نظر کالبدی این بافت ها به دلیل فرسودگی و تنگی معابر امکان دستیابی به خدمات و تسهیلات جدید را ندارند؛ از این رو عوامل متعددی از جمله توسعه فیزیکی شهر داراب در سال های اخیر کمبود امکانات و خدمات شهری و تأسیسات زیربنایی درون بافت، و

جایگزین کردن افراد غیر بومی به جای افراد بومی با فرهنگ‌های متفاوت از عوامل اصلی هستند که سبب شده نرخ رشد جمعت این بافت طی سال‌های اخیر منفی شود. در میان راهکار ممکن برای توسعه بافت محدوده (مربوط به حوزه گردشگری و فراغت در سطح شهرستان و محله است) به ارائه پیشنهاداتی در این زمینه پرداخته می‌شود:

- ۱- ایجاد تأسیسات و تجهیزات و خدمات لازم گردشگری و حفظ اصول زیبایی در بافت
- ۲- مشارکت دادن مردم در امر تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری و اجرای برنامه‌های گردشگری
- ۳- آگاه‌سازی ساکنان بافت‌های فرسوده که قانون از آنها چه حمایت‌هایی می‌کند و همچنین احیای حس اعتماد بین آنها نسبت به نهادهای مدیریت شهری، ایجاد ضمانت اجرایی و تشویق‌های مالی از طرف دولت، زمینه مشارکت هر چه بیشتر ساکنان بافت‌های فرسوده در جهت بهسازی این بافت‌ها را فراهم خواهد نمود.
- ۴- تشکیل دفترهای مشارکتهای مردمی در حوزه بهسازی مسکن فرسوده ارائه آموزش‌های مرتبط با مشارکت مردم در زمینه انجام چنین پروژه‌هایی زمینه‌سازی و ایجاد تشویق در جهت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در آن حوزه.

مراجع

- [۱] [رسولی، م. . احدنژاد، م. و حیدری، م. ، (۱۴۰۰) "تبیین باز آفرینی بافت های فرسوده شهری با روش تلفیقی FEMA و SMART PLS" (مورد شناسای زنگان) جغرافیا و آمایش شهری منطقه ای.
- [۲] G. Thomson and P. Newman, "Urban fabrics and urban metabolism—from sustainable to regenerative cities," *Resources, Conservation and Recycling*, vol. 132, pp. 218-229, 2018.
- [۳] [محمد صالحی، ز. . شیخی، ح. و رحیمیون، ع. ، (۱۳۹۲)، " بهسازی کالبدی - محیطی بافت مرکزی شهر با رویکرد توسعه شهری،" (مطالعه مورد بافت مرکزی خرم آباد)، ۷۳-۸۸
- [۴] [کرم دوست، م. ، (۱۳۹۵)، "نقش مدیریت شهری در باز آفرینی بافت فرسوده منطقه ۱۹ شهرداری کلانشهری تهران"، پایان نامه ارشد جغرافیا و برنامه ریزی دانشگاه پیام نور، مرکز شهر ری، ایران.
- [۵] [اصغر زاده، م. ، (۱۳۹۴)، "نقش مدیریت شهری در بهسازی و نوسازی بافت فرسوده منطقه ۱۰ تهران"، پایان نامه ارشد جغرافیا و برنامه ریزی دانشگاه پیام نور تهران، مرکز شهر ری، ایران.
- [۶] F. Steinberg, *Revitalization of historic inner-city areas in Asia: The potential for urban renewal in Ha Noi, Jakarta, and Manila*. Asian Development Bank, 2008.
- [۷] Ö. Güzey, "Urban regeneration and increased competitive power: Ankara in an era of globalization," *Cities*, vol. 26, no. 1, pp. 27-37, 2009. .
- [۸] [عندلیب، م. . و سلیمانی، م. . ، (۱۳۸۹) "نوسازی بافت فرسوده حرکتی نو در شهر تهران"، چاپ اول، تهران: سازمان نوسازی شهر تهران.
- [۹] [ملک شاهی، غ. لطفی، ص. و مهدوی، م. (۱۳۸۹)، "برنامه ریزی راهبردی به منظور بهسازی بافت فرسوده شهری (نمونه مورد مطالعه: شهر بابل)، نشریه نگرش های نو در جغرافیای انسانی، ۲۰۶-۱۹۳
- [۱۰] [حیدری، ف. و کیانی، ا. ، (۱۳۹۳)، "نوسازی بافت فرسوده شهر داراب در راستای توسعه پایدار"، دومین همایش ملی و تخصصی پژوهش های محیط زیست ایران، ۹-۱